

УДК 378.091.4:7.071

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14>**Гліб КУНИЦЯ,***orcid.org/0009-0002-8440-5445**викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) hlibkunytsia@gmail.com***Оксана ПІДДУБНА,***orcid.org/0000-0002-5937-0677**кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) oksana-poddubnaja00@ukr.net***Анатолій МАКСИМЧУК,***orcid.org/0000-0001-8588-0999**старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Житомир, Україна) maksimchuk19761111@gmail.com*

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається мистецька освіта в Україні, яка спрямована на розвиток творчої особистості. Актуальність дослідження полягає у необхідності наукового обґрунтування шляхів розвитку якостей, необхідних для успішної адаптації в сучасному світі, і покращення системи мистецької освіти в Україні з урахуванням сучасних реалій та викликів. Зазначено, що сучасний стан мистецької освіти в Україні є складним та багатограним, що має позитивні зрушення, а також значні проблеми. Спроектовано трикомпонентну структуру розвитку творчого потенціалу особистості, до якої віднесено наступні компоненти: когнітивний до складу якого входять: креативне мислення, уява, інтелект, знання та досвід, критичне мислення; особистісний компонент який містить в собі: мотивацію, самооцінку, толерантність до невизначеності, наполегливість, відкритість до нового досвіду, ризик та толерантність до невдачі; соціокультурний компонент: соціальне середовище, культурне середовище, освіта. Обґрунтовано, що розвиток творчого потенціалу – це цілісний процес, що вимагає уваги до всіх цих компонентів. Взаємодія між ними визначає індивідуальний стиль та рівень творчості. Ефективний розвиток творчості передбачає цілеспрямовану роботу над усіма складовими. Розроблено рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу особистості в умовах мистецької освіти в Україні, головний акцент в яких зроблено на: оновлення навчальних програм та методик; матеріально-технічне забезпечення та ресурси; розвиток професійних компетентностей педагогів; залучення студентської молоді до творчих проєктів та конкурсів; врахування українського контексту під час розвитку творчої особистості. Зроблено висновок про те, що мистецька освіта є важливим фактором розвитку творчого потенціалу, критичного мислення, емоційного інтелекту та соціальних навичок особистості. Вона сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, здатної до самореалізації та адаптації в суспільстві. Проте, аналіз наукової літератури свідчить про неоднозначний стан мистецької освіти в Україні. З одного боку, існують талановиті педагоги та здобувачі, що досягають значних успіхів. З іншого – система страждає від хронічного недофінансування та застарілих програм, що обмежує її потенціал.

Ключові слова: особистість, мистецька освіта, мистецтвознавство, творчий потенціал особистості, інтерактивне навчання, творчий потенціал.

Hlib KUNYTSIA,*orcid.org/0009-0002-8440-5445**Lecturer at the Department of Fine Arts and Design
Zhytomyr Ivan Franko State University
(Zhytomyr, Ukraine) hlibkunytsia@gmail.com*

Oksana PIDDUBNA,

orcid.org/0000-0002-5937-0677

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Head of the Department of Fine Arts and Design

Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) oksana-poddubnaja00@ukr.net

Anatolii MAKSYMCHUK,

orcid.org/0000-0001-8588-0999

Senior Lecturer at the Fine Arts and Design Department

Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) maksimchuk19761111@gmail.com

ART EDUCATION IN UKRAINE: DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF THE INDIVIDUAL

The article examines art education in Ukraine, which is aimed at developing a creative personality. The relevance of the study lies in the need to scientifically substantiate the ways to develop the qualities necessary for successful adaptation in the modern world and to improve the system of art education in Ukraine, taking into account modern realities and challenges. It is noted that the current state of art education in Ukraine is complex and multifaceted, with positive developments and significant problems. The component structure of the development of the creative potential of the individual is designed, which includes the following components: cognitive, which includes: creative thinking, imagination, intelligence, knowledge and experience, critical thinking; personal component, which includes: motivation, self-esteem, tolerance for uncertainty, perseverance, openness to new experiences, risk and tolerance for failure; socio-cultural component: social environment, cultural environment, education. It is substantiated that the development of creative potential is a holistic process that requires attention to all these components. The interaction between them determines the individual style and level of creativity. Effective development of creativity involves targeted work on all components. Recommendations for the development of the creative potential of the individual in the context of art education in Ukraine have been developed, with the main emphasis on: updating curricula and methods; logistics and resources; development of teachers' professional competencies; involvement of students in creative projects and competitions; and taking into account the Ukrainian context in the development of the creative personality. It is concluded that art education is an important factor in the development of creative potential, critical thinking, emotional intelligence, and social skills of the individual. It contributes to the formation of a fully developed personality capable of self-realization and adaptation in society. However, the analysis of scientific literature shows an ambiguous state of art education in Ukraine. On the one hand, there are talented teachers and students who achieve significant success. On the other hand, the system suffers from chronic underfunding and outdated programs, which limits its potential.

Key words: *personality, art education, art criticism, creative potential of the individual, interactive learning, creative potential.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, що характеризується швидкими змінами та глобалізацією, зростає потреба у творчих, ініціативних та адаптивних людях, здатних до нестандартного мислення та вирішення складних завдань. Мистецька освіта є одним з найефективніших інструментів розвитку таких якостей.

Сьогоднішня освіта рухається від традиційної моделі передачі знань до моделі розвитку компетенцій, включаючи ключові компетентності ХХІ століття, серед яких креативність, критичне мислення та комунікація займають провідні позиції. Саме мистецька освіта відіграє важливу роль у формуванні цих компетенцій.

Незважаючи на зростання розуміння важливості мистецької освіти, в Україні існує брак ґрунтовних досліджень, які б комплексно аналізували її ефективність у розвитку творчого потенціалу особистості та визначали шляхи її вдосконалення.

Реформування української освіти створює умови для впровадження інноваційних підходів у мистецьку освіту, але потребує наукового обґрунтування стратегічних напрямків розвитку. Актуальним також є питання інтеграції мистецької освіти з іншими навчальними дисциплінами для досягнення синергетичного ефекту в розвитку особистості.

Загалом, актуальність дослідження визначається необхідністю наукового обґрунтування шляхів розвитку якостей, необхідних для успішної адаптації в сучасному світі, і покращення системи мистецької освіти в Україні з урахуванням сучасних реалій та викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій зазначив, що проблематикою розвитку творчої особистості засобами мистецької освіти в Україні займалися наступні науковці: В. Холоденко розглядала зміст, структуру та передумови успішної реаліза-

ції творчого потенціалу особистості у мистецькій освіті. Також авторка зазначила, «що успішна реалізація творчого потенціалу студентів у мистецькій освіті пов'язано із застосуванням цілеспрямованих та доцільних педагогічних впливів на його становлення із активізацією та інтеграцією творчої діяльності, наданням їй емоційного змісту стимулюванням фантазії, уявного та перцептуального мислення, забезпеченням творчої взаємодії між учасниками навчального процесу» (Холоденко, 2019).

В. Коломієць, Н. Савастру та Г. Шевченко (2025) визначали сучасні підходи розвитку творчого потенціалу особистості в мистецькій освіті. У своєму доробку науковці запропонували «модель інтеграції цифрових технологій, міждисциплінарних підходів та адаптивних методик у мистецьку освіту для розвитку творчого потенціалу здобувачів».

Т. Поснова (2024) досліджувала роль культурно-мистецької освіти у формуванні креативного людського капіталу в умовах сучасних викликів.

Роль мистецької освіти в закладах середньої освіти в контексті національно-патріотичного виховання учнівської молоді з'ясовувала О. Качмар (2023). В ході свого дослідження авторкою було зроблено висновок про те, що «мистецька освіта в середній школі дозволяє продукувати і втілювати оригінальні ідеї; бути обізнаним у вітчизняній та зарубіжній мистецькій спадщині і критично сприймати та інтерпретувати думки різних експертів; навчатися осмислювати природу власних емоцій, і свідомо коригувати свій психологічний стан мистецькими засобами».

М. Зайва (2024) захистила дисертацію на тему «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі методичної підготовки». В ході свого наукового дослідження науковиця «визначила та схарактеризувала структурні компоненти творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також розглянула специфічні особливості методичної підготовки майбутнього вчителя музики у закладах вищої освіти, які охоплюють інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, розвиток творчого мислення, використання інтерактивних методів навчання, опанування сучасних технологій, формування педагогічної майстерності, формування професійних і фахових компетентностей, формування ключових компетентностей в умовах Нової української школи та постійне професійне зростання».

Метою статті є вивчення сучасного стану та перспектив розвитку мистецької освіти в Україні; проектуванні трикомпонентної структури розви-

тку творчого потенціалу особистості; розробці рекомендацій щодо розвитку творчого потенціалу особистості в умовах мистецької освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан мистецької освіти в Україні характеризується як складний та багатогранний, що поєднує як позитивні зрушення, так і значні проблеми (див. табл. 1).

Таким чином, сучасний стан мистецької освіти в Україні потребує значних змін та реформ для забезпечення її ефективного розвитку та доступності для всіх верств населення. Необхідні значні інвестиції, оновлення навчальних програм та методик, підвищення кваліфікації викладачів та розробка чіткої державної політики в цій галузі. Крім того, важливо враховувати сучасні технології та тенденції в мистецтві, щоб зробити мистецьку освіту більш цікавою та актуальною для молоді, а також забезпечити розвиток її творчого потенціалу.

Що стосується розвитку творчого потенціалу особистості засобами мистецької освіти, то провівши ретельний аналіз наукових підходів (Іваненко, 2022; Ничкало, 2011) було вирішено спроектувати трикомпонентну структуру розвитку творчого потенціалу особистості (див. рис. 1).

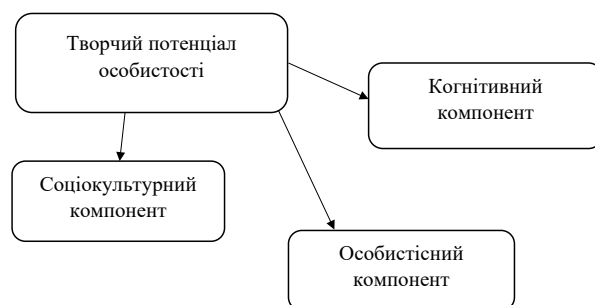

Рис. 1. Трикомпонентна структура розвитку творчого потенціалу особистості

1. Когнітивний компонент містить в собі:

– Креативне мислення. Здатність генерувати нові ідеї, виходити за межі стандартного мислення, бачити нестандартні зв'язки між явищами, фантазувати, використовувати дивергентне мислення (генерування множини рішень) та конвергентне мислення (вибір найкращого рішення).

– Уява. Здатність створювати образи, представляти нові ситуації та об'єкти, маніпулювати ними в свідомості.

– Інтелект. Загальний рівень інтелектуального розвитку, що впливає на здатність до аналізу, синтезу, абстрагування та вирішення проблем. Важливо відзначити, що високий IQ не є гарантією високого рівня креативності, але він може бути корисним інструментом.

Таблиця 1

Позитивні аспекти та головні проблеми мистецької освіти в Україні

Позитивні аспекти	Головні проблеми
Зростання інтересу до мистецтва. Спостерігається зростання популярності різних видів мистецької діяльності серед дітей та молоді, що стимулює розвиток мистецьких шкіл, студій та гуртків.	Недостатнє фінансування. Брак коштів є однією з головних проблем, що впливає на якість освітнього процесу, забезпечення матеріально-технічної бази та оплату праці викладачів.
Розвиток альтернативних форм мистецької освіти. З'являються нові освітні ініціативи, що пропонують нестандартні підходи до навчання мистецтву, зокрема, майстер-класи, воркшопи, онлайн-курси.	Застарілі навчальні програми та методики. Багато мистецьких шкіл та університетів використовують застарілі методики навчання, що не відповідають сучасним вимогам та тенденціям.
Інтеграція мистецтва в загальноосвітню програму. Хоча і повільно, але відбувається поступове впровадження мистецьких дисциплін у загальноосвітніх школах, що сприяє ранньому естетичному розвитку дітей.	Недостатня кількість кваліфікованих викладачів. Брак висококваліфікованих спеціалістів, особливо в регіонах, є серйозною перешкодою для розвитку мистецької освіти.
Збільшення кількості приватних мистецьких шкіл та студій. Це розширює доступ до мистецької освіти, пропонуючи різноманітні програми та спеціалізації.	Обмежений доступ до якісної мистецької освіти. Не всі діти та молодь мають рівний доступ до якісної мистецької освіти, особливо в сільській місцевості та малозабезпечених сім'ях.
Активізація міжнародного співробітництва. Українські мистецькі навчальні заклади все активніше співпрацюють з іноземними партнерами, обмінюючись досвідом та залучаючи міжнародних експертів.	Відсутність чіткої державної політики в галузі мистецької освіти, а також системного підходу до розвитку мистецької освіти ускладнює її ефективне функціонування.
Розвиток цифрових технологій у мистецтві. Сучасні технології все більше використовуються в процесі навчання та творчості, відкриваючи нові можливості для самовираження та експериментування.	Вплив війни. Війна в Україні значно вплинула на мистецьку освіту, призвела до руйнації навчальних закладів, вимушеної міграції викладачів та студентів, та загального зменшення доступності освіти.

– Знання та досвід. Багаж знань та навичок в певній галузі значно впливає на здатність генерувати нові ідеї та рішення. Чим більше знань, тим більше можливостей для комбінування та модифікації існуючих знань.

– Критичне мислення. Здатність аналізувати інформацію, визначати її достовірність, оцінювати різні точки зору, виявляти помилки та упередження. Це допомагає відсіювати неперспективні ідеї та покращувати якість творчих рішень.

2. Особистісний компонент містить в собі:

– Мотивація. Внутрішня потреба в самовираженні, досягненнях, нових враженнях. Високий рівень мотивації є рушійною силою творчої діяльності.

– Самооцінка. Адекватна самооцінка сприяє вірі в свої сили та готовності до ризику, що є важливими аспектами творчості. Занижена самооцінка може гальмувати творчий процес.

– Толерантність до невизначеності. Здатність комфортно почуватися в ситуаціях невизначеності та неясності, витримувати нечіткі та суперечливі завдання.

– Наполегливість. Здатність дотримуватися поставленої мети, незважаючи на труднощі та перешкоди.

– Відкритість до нового досвіду. Готовність сприймати нові ідеї, інформацію та точки зору, експериментувати.

– Ризик та толерантність до невдачі. Готовність приймати ризики та не боятися помилок, розглядаючи їх як джерело навчання.

3. В соціокультурний компонент входить:

– Соціальне середовище. Підтримка з боку сім'ї, друзів, колег, наставників є важливим чинником розвитку творчості.

– Культурне середовище. Доступ до культурних цінностей, інформації, ресурсів, адже це безпосередньо впливає на рівень творчого розвитку.

– Освіта. Освіта сприяє розвитку когнітивних та особистісних компонентів творчості.

Отже, можемо зазначити, що розвиток творчого потенціалу – це цілісний процес, що вимагає уваги до всіх цих компонентів. Взаємодія між ними визначає індивідуальний стиль та рівень творчості. Ефективний розвиток творчості передбачає цілеспрямовану роботу над усіма складовими.

Розвиток творчого потенціалу особистості в умовах мистецької освіти (Квецько, Марусич, 2023; Костюк, Ясницька, 2023) в Україні повинен відбуватися з урахуванням специфіки українського контексту, зокрема, наявності різних рівнів фінансування та матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти, а також певні культурні та історичні особливості. Саме тому ми розробили рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу особистості в умовах мистецької освіти в Україні.

1. Оновлення навчальних програм та методик, що включає в себе:

- Впровадження інтегративного підходу, в якому будуть поєднуватися різні види мистецтва (музика, живопис, театр, література тощо) для стимулювання креативного мислення та міжпредметних зв'язків.

- Застосування проблемно-орієнтованого навчання. Включати в навчання завдання, що вимагають від здобувачів знаходити нестандартні рішення та творчо підходити до їх виконання.

- Активно використовувати методи проєктної діяльності, адже робота над довгостроковими проєктами, що передбачають самостійну роботу, дослідження, презентацію результатів дозволить здобувачам проявляти креативність та творчість.

- Впроваджувати інноваційні методики. Використання інтерактивних технологій, ігрових методів, технологій мистецької терапії.

- Акцентувати увагу на процесі, а не тільки на результаті, бо створення атмосфери безпеки для експериментів та помилок, заохочення до самовираження без страху критики.

- Включення елементів арт-терапії та психологічної підтримки. Створення сприятливого психологічного клімату буде сприяти розкриттю творчого потенціалу.

2. Матеріально-технічне забезпечення та ресурси:

- Модернізація матеріально-технічної бази. Забезпечення доступності сучасного обладнання та матеріалів для різних видів мистецтва.

- Створення творчих майстерень та студій, простору для експериментів та реалізації творчих ідей.

- Доступ до цифрових ресурсів та онлайн-платформ. Використовувати інтернет-ресурси для навчання, спілкування та обміну досвідом.

- Бібліотеки та архіви. Забезпечення доступності до літератури, музичних записів, фільмів та інших ресурсів, необхідних для творчого розвитку.

3. Розвиток професійних компетентностей педагогів:

- Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Створення програм підготовки та перепідготовки педагогів з акцентом на інноваційні методики викладання мистецтвознавства.

- Обмін досвідом між науково-педагогічними працівниками. Відвідування майстер-класів, семінарів, конференцій для обміну практичним досвідом та найкращими сучасними практиками.

- Співпраця з провідними митцями та експертами. Залучення до навчального процесу професіоналів з різних галузей мистецтвознавства.

4. Залучення студентської молоді до творчих проєктів та конкурсів:

- Участь у фестивалях та конкурсах забезпечить розвиток мотивації до самореалізації та демонстрації своїх творчих досягнень.

- Створення творчих гуртків та проєктів. Робота над спільними проєктами сприяє розвитку командної роботи та взаємодії.

- Партнерство з культурними установами. Співпраця та підписання меморандумів з музеями, театрами, концертними залами та іншими культурними установами.

5. Врахуванні українського контексту під час розвитку творчої особистості:

- Використання українського фольклору та традицій, включення елементів української культури до навчального процесу для розвитку національної свідомості та патріотизму.

- Підтримка українських митців та творчих об'єднань. Залучати до навчального процесу українських митців, які працюють в різних стилях та жанрах.

- Збереження та популяризація української культурної спадщини. Виховувати у здобувачів вищої освіти почуття цінності до збереження української культурної спадщини.

Проте, потрібно пам'ятати, що реалізація цих рекомендацій потребує комплексного підходу та співпраці між педагогами, здобувачами, керівництвом закладів вищої освіти та державними органами. Ключовим є створення сприятливої атмосфери для творчого розвитку особистості, де цінується індивідуальність та самовираження (Кучай та ін., 2024).

Висновки. Мистецька освіта є важливим фактором розвитку творчого потенціалу, критичного мислення, емоційного інтелекту та соціальних навичок особистості. Вона сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, здатної до самореалізації та адаптації в суспільстві. Проте, аналіз наукової літератури свідчить про неоднозначний стан мистецької освіти в Україні. З одного боку, існують талановиті педагоги та здобувачі, що досягають значних успіхів. З іншого – система страждає від хронічного недофінансування та застарілих програм, що обмежує її потенціал.

Розроблена трикомпонентна структура та рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу особистості в умовах мистецької освіти в Україні, які сприятимуть значному покращенню якості мистецької освіти в Україні та забезпечать розвиток творчого потенціалу молоді, що є запорукою прогресу та розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайва М. С. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі методичної підготовки: дис. ... докт. філософії зі спеціальності 011 – «Освітні педагогічні науки». Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024. 291 с.
2. Іваненко О. А. Інтеграція мистецтв як ефективний засіб розвитку творчих здібностей в учнів спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2022. № 23. С. 364-368.
3. Качмар О. В. Роль мистецької освіти в закладах середньої освіти в контексті національно-патріотичного виховання учнівської молоді. 2023. С. 319-339. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/295/8216/17150-1?inline=1>
4. Квечко О., Марусич Н. Проблеми та перспективи мистецької освіти в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 70. Том 1. С. 141-146.
5. Коломієць В. А., Савастру Н. І., Шевченко Г. В. Мистецька освіта як інструмент розвитку творчого потенціалу: сучасні підходи. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 44. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/606>
6. Костюк Л. Б., Ясеницька Ж. В. Шляхи формування творчих здібностей студентів у контексті вимог сучасної мистецької освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 59. С. 33-36.
7. Кучай О. В., Кучай Т. П., Чучук А. П. Зміст і роль мистецтва у розвитку людини й життя суспільства. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 214. С. 50-54.
8. Поснова Т. В. Культурно-мистецька освіта як фактор формування креативного людського капіталу. *Освітня аналітика України*. 2024. № 4 (30). С. 59-75.
9. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва: навчально-методичний посібник / за ред., передмова Н. Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2011. 255 с.
10. Холоденко В. О. Творчий потенціал особистості: зміст, структура та передумови успішної реалізації у мистецькій освіті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2019. Вип. 26. С. 22-28.

REFERENCES

1. Zaiva, M. S. (2024). Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u protsesi metodychnoi pidhotovky [Development of the Future Music Teacher's Creative Potential in the Process of Methodological Training]: dys. ... dokt. filosofii zi spetsialnosti 011 – «Osvitni pedahohichni nauky». Kyivskiy stolychniy universytet imeni Borysa Hrinchenka. Kyiv [in Ukrainian].
2. Ivanenko, O. A. (2022). Intehratsiia mystetstv yak efektyvnyi zasib rozvytku tvorchykh zdbnostei v uchniv spetsializovanykh mystetskykh navchalnykh zakladiv [Integration of arts as an effective means of developing creative abilities in students of specialized art educational institutions]. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky» - International scientific journal «The Grail of Science», 23, 364-368 [in Ukrainian].
3. Kachmar, O. V. (2023). Rol mystetskoï osvity v zakladakh serednoi osvity v konteksti natsionalno-patriotychnoho vykhovannia uchnivskoï molodi [The Role of Art Education in Secondary Education Institutions in the Context of National and Patriotic Education of Students], 319-339. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/295/8216/17150-1?inline=1> [in Ukrainian].
4. Kvetsko, O., Marusych, N. (2023). Problemy ta perspektyvy mystetskoï osvity v Ukraini [Problems and prospects of art education in Ukraine]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Topical issues of the humanities, Vyp. 70, Tom 1, 141-146 [in Ukrainian].
5. Kolomiiets, V. A., Savastru, N. I., Shevchenko, H. V. (2025). Mystetska osvita yak instrument rozvytku tvorchoho potentsialu: suchasni pidkhody [Art education as a tool for developing creative potential: modern approaches]. Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky – Pedagogical Academy: scientific notes, 44. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/606> [in Ukrainian].
6. Kostyuk, L. B., Yasyntska, Zh. V. (2023). Shliakhy formuvannia tvorchykh zdbnostei studentiv u konteksti vymoh suchasnoi mystetskoï osvity [Ways of forming students' creative abilities in the context of the requirements of modern art education]. Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy, Vyp. 59, 33-36 [in Ukrainian].
7. Kuchai, O. V., Kuchai, T. P., Chuchuk, A. P. (2024). Zmist i rol mystetstva u rozvytku liudyny y zhyttia suspilstva [The Content and Role of Art in Human Development and Society]. Naukovy zapysky. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific notes. Series: Pedagogical sciences, Vyp. 214, 50-54 [in Ukrainian].
8. Posnova, T. V. (2024). Kulturno-mystetska osvita yak faktor formuvannia kreatyvnoho liudskoho kapitalu [Cultural and artistic education as a factor in the formation of creative human capital]. Osvitnia analityka Ukrainy – Educational analytics of Ukraine, 4 (30), 59-75 [in Ukrainian].
9. Tvorchyi rozvytok osobystosti zasobamy mystetstva [Creative development of personality through art] (2011): navchalno-metodychnyi posibnyk / za red., peredmovu N. H. Nychkalo. Chernivtsi: Zelena Bukovyna [in Ukrainian].
10. Kholodenko, V. O. (2019). Tvorchyi potentsial osobystosti: zmist, struktura ta peredumovy uspishnoi realizatsii u mystetskii osviti [Creative Potential of Personality: Content, Structure and Prerequisites for Successful Realization in Art Education]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 14. Theory and methods of art education, Vyp. 26, 22-28 [in Ukrainian].